

 Povodom

Omer Hamzić

Prije deset godina ovdje je počeo rat
U bosanskom ratu (1992.-1995.) nije bilo pobjednika, poraženih je mnogo
The war broke out here ten years ago
There were no winners in war in Bosnia (1992–1995), but defeated are countless

Abstrakt: Deset godina je prošlo od početka i 5,5 godina od završetka rata na ovim prostorima. Svi mi, koji smo proživjeli i preživjeli ratnu dramu BiH, ovu desetogodišnjicu dočekujemo sa pomiješanim osjećanjima. Nakon toliko smrti, krvi, laži, licemjerja, zločina, toliko herojstva, patnje i razočarenja – najviše. Na spisku poginulih lica u ovom ratu s prostora Gračanice, koji objavljujemo u ovom broju našeg časopisa, nalazi se i ime moga sina Edina. Ubijen je granatom, u skloništu. Jedno ime među hiljadama. Imao je samo 18 godina... Pokušavam izbjeći patetiku, potisnuti emocije, promisliti hladne glave, progovoriti o žrtvama za Bosnu, za domovinu, za progres, za demokratiju, za pravdu. Izraziti golemo razočarenje, nakon svega...

Ključne riječi: Bosna, Gračanica, rat, osveta, oprost, suživot.

Abstract: Ten years have passed since and 5,5 years since the end of war in this region. All of us, who suffered and survived the war drama in Bosnia and Herzegovina, are awaiting this tenth anniversary with confused feelings. After so much deaths, bloodshed, lies and hypocrisy, crimes, heroic deeds, but suffering and disappointment at most. The list of persons killed in his war in the area of Gračanica, which is to be published in this issue, contains the name of my son Edin also. He was only 18...I am trying to avoid pathetic feelings, suppress emotions, think with my head cool, talk to those who were victims for Bosnia, for their country, for progress, for democracy, for justice. I wish to express enormous disappointment after all...

Key words: Bosnia, Gračanica, war, vengeance, pardons, living together.

Omer Hamzić
U bosanskom ratu (1992.-1995.) nije bilo
pobjednika, poraženih je mnogo

Zlatko Dukić
Politika u kulturi, ne-kultura
u politici

Tim povodom želio sam izraziti neku preciznu misao, sa malo riječi definirati neku suvislu poruku, progovoriti nešto što priliči ovakvim godišnjicama, evocirati uspomene na žrtve i, uz riječi poštovanja i zahvalnosti, pogledati u budućnost - sa malo više vedrine i optimizma. Sada se govori o pravdi, demokratiji, Evropi, oprost, suživotu, o sanjanoj i nedosanjanjoj državi Bosni i Hercegovini...

U proljeće 1992. godine, na mostovima preko rijeke Spreče, koji su spajali ljude Bosne, čitali smo transparente: *Ovo je Srbija*. Danas to nije Srbija, ali nije ni Bosna iz sna. Tu danas čitamo nešto drugo.

Sjećam se kad su zatvorili sve te mostove na rijeci Spreči, kad su prisilno prekinuli sve kontakte među ljudima s dvije obale, a potom raspalili granatama po Gračanići, po svojim dojučerašnjim firmama i stanovima, po školama i džamijama... Posljednjih dana maja 1992. godine ubili su proljeće nad Gračanicom. Pokošena mladost mirisala je na nedozrelo klasje. Gračaničke lipe nisu više mirisale. Samo se širio miris baruta i zadah smrti. Tih dana udaren je surovi ratni pečat na Gračanicu. Nismo dali da nam je iščupaju iz srca Bosne...

I to platili najvišom mogućom cijenom: životima naših najboljih sinova.

Vidim, ne može bez patetike, bez emocija.

Ni do danas nismo spoznali dimenzije zla koje se na nas sručilo, a ni njegove posljedice.

Mudre glave još uvijek se nisu složile ni oko definicije toga rata. Koji se završio tako kako se završio.

Pokušavam izbjeći sumnje, potisnuti emocije, promisliti hladne glave.

Neko je pisao o uzaludnosti žrtve?

Ko će pisati historiju ako nema pobjednika? Neka pišu poraženi, njih ima najviše. Pitajte one koji su izgubili sinove.

Mi znamo. Ja znam.

Neka mi se oprost ova privatnost. Ja sam svjestan da to ne ide uz ovaj i ovakav eglen, ali...

Vidite, oni su ubili moga sina Edina, u kišno i hladno decembarsko veče, 14. 12. 1993. godine. U rođenoj kući, granatom posred srca. Nije bio ni zakoračio u život. Imao je samo 18 godina. Izdahnuo je na mojim rukama, u krvi, poluotvorenih očiju. Ima i gore, govorili su mi. U Bosni uvijek ima gore od goreg. Neki su izgubili po dva, po tri sina. Ima i od toga gore. Ja sam samo molio Boga da me ostavi u pameti. Kažu da sam se dobro držao, ali ne znam jesam li, nakon svega, ostao posve normalan. To se riječima ne može iskazati, to se ne može isplakati... Ali ovdje nije riječ o meni.

Ime moga sina Edina nalazi se na spisku poginulih osoba tokom rata 1992.-1995. godine, koji upravo i objavljujemo povodom navršenih 10 godina od početka tog rata. Samo jedno ime među stotinama, među hiljadama... Sada bi imao 27 godina, možda svoju djecu, ko zna...

Riječi su nemoćne da izraze užasnu dimenziju tog gubitka i beskonačnu bol sa kojom se liježe i ustaje. Ispred tih osjećanja riječi prosto bježe - uklanjaju se...

Granata je došla sa srpskih položaja na Visu (Trebava). Jedna od hiljadu bačenih na ovaj grad, jedna među milionima bačenih na bosanske gradove, onako nasumice, pa koga ubije, ubije...

Ljudi, nije to bila elementarna nepogoda, već najveći zločin od završetka Drugog svjetskog rata! Kreatori i izvršioци tog zločina još uvijek vladaju na više od 50%

Majčina Fatiha, Bosna 1992-1995. Bosna je svoju utrobu otvorila smrti: od grada do grada, od sela do sela, uz njene uzbrdice, livade, dvorišta... samo mezarja i mezarja. Usred grmljavine i eksplozija srpskih granata, plamena i općeg kaosa Fatiha za sina šehida... (M. Ekmečić, *Genocid nad Bošnjacima, 1992.-1995.*, Crtežom i tekstom, Galerija portreta Tuzla, Bosanska rijec Wuppertal, 1996., str. 173.)

teritorije Bosne i Hercegovine. Svima onima koji te sramne činjenice pravdaju demokratijom, takvu demokratiju *iščemo od Boga i srca svoga*. Ljudi, ne tražite od nas gubitnika da budemo normalni u tako nenormalnoj zemlji.

Pravda, pomirenje, zaborav, amnezija. Nakon toliko užasa *i sadašnjeg stanja stvari u ovoj zemlji*, sve te riječi klepeću – prazno i bez veze.

Može li bez patetike i emocija?

Kako objektivizirati činjenice, ohladiti ih?

Kako (ne)mrziti u preostalom dijelu naših života?

Ima li oprosta i suživota nakon svega?

Ima - u teoriji. Bosanska praksa je, nažalost, nešto drugo. Za nas, koji smo

izgubili sinove, to više nije ni mržnja, ni nemržnja, to samo boli.

U znak poštovanja, za trajnu uspomenu i sjećanje, u ovom broju našeg časopisa objavljujemo spiskove sinova koji izgubiše glavu na prostoru Gračanice zato što su vjerovali u Bosnu i zato što su bili na strani Bosne. Time se, u granicama svojih skromnih mogućnosti, pridružujemo onima koji se suprotstavljaju kolektivnoj amneziji naše svijesti, našeg pamćenja. Jer, potiskivanjem prošlosti, ne možemo graditi bolju budućnost. Ispisujući imena žrtava, mi ne zagovaramo osvetu.

Ne, ne daj Bože!

Neko reče da je osveta znak slabosti, a mi ne želimo biti slabi.

Naprotiv.